

GRUNDTVIGS OVERSÆTTELSER AF GRÆSKE SALMER

Af *Uffe Hansen*.

Opvågner, alle dybe toner,
til pris for menneskets forsoner!
Forsamles, alle tungemål,
i takkesangens offerskål!
Istemmer over Herrens bord
nu menighedens fulde kor!

Således udtrykker Grundtvig i sin pinsesalme det mål, der tidligt stod ham for øje: at den danske menighed måtte få en levende og stærk og mangfoldig salmesang i stedet for den matte og døde og ensformige, der kunne synges efter den autoriserede Evangelisk-kristelige salmebog. Og da han i 1836 tog fat på sit første store salme-arbejde: Sang-Værk til den Danske Kirke, da var det ikke først og fremmest sine egne salmer, han ville have frem, men han ville forny de gamle, mest jo de gamle danske salmer fra Kingos og Hans Tomissøns salmebøger med deres oversættelser af latinske og tyske salmer foruden de danske originaler; men han ville også gøre et forsøg på at hente gode salmer fra de egne i kristenheden, vi ikke havde haft så megen forbindelse med. Og det blev da især fra den gamle græske kirke, som Grundtvig længe havde interesseret sig for, og fra den engelske kirke, som han i årene forud for Sang-Værkets tilblivelse havde lært at kende.

Som kulturfaktor, i ungdommens opdragelse især, foretrak Grundtvig græsk sprog og litteratur, græsk historie og tænkning for den latinske såkaldt klassiske dannelse. Han lærte selv sine drenge græsk, før de fik lov at lære latin, ja før de lærte den lille tabel og andre almindelige skolefærdigheder.

Man kan vel ikke sige, at han havde en tilsvarende forkærlighed for den græske kirke fremfor den romerske. Han havde i hvert fald en for ham meget væsentlig indvending imod den: at den havde omskiftet den oprindelige, apostolske trosbekendelse ved dåben med en mere omfattende og teologisk præget, den nikænokonstantinopolitanske. Og der har den gang som nu været såre liden forbindelse

mellem den græske kirke og den danske, så det var i virkeligheden en opdagelsesrejse, Grundtvig begav sig ud på, da han i 1836 begyndte studiet af græske salmer. Det har i hvert fald været et ganske besværligt arbejde nu at finde hans spor og nå frem til de kilder, han har benyttet.

I selve Sang-Værket har Grundtvig almindeligvis givet en fodnote til de salmer, han ikke selv har forfattet. Således hedder det ved No. 3: Fri Fordanskning af *Luthers* »Ein feste Burg ist unser Gott.« No. 9: Efter den 137te Davids-Psalme. No. 68: Efter Kingos med samme Begyndelse (O *Jesus*, Præst i Evighed). Således er også oversættelserne fra latin forsynet med udførlige noter. No. 154: Den gamle Latinske Jule-Sang »A solis ortus cardine« som laae til Grund for *Luthers* »Christum wir wollen loben schon.« No. 155: Den Latinske »Corde natus ex parentis« paa Gammeldansk, uden Riim »Christus af Gud Faders Hjerte.«

Med sådanne oplysninger er det ikke vanskeligt at finde tilbage til originalerne og de eventuelle mellemlid. Men der er langt mere sparsom oplysning i noterne til de græske oversættelser, idet hverken forfatternavn eller førstelinje nogetsteds anføres. Noten til No. 111: Efter *Gammel-Græske* Paaske-Vers. (I håndskriftet udfoldet med: som bruges endnu.) No. 152: S sammensat efter *Græske* Jule-Vers. No. 211: Efter den *Græske* Sang i Dimmel-Ugen. No. 213: Et *Græsk* Vers.

Det giver ikke megen oplysning. Og den eneste udførlige note er tilmed misvisende. Det er til No. 122, Du Tøile paa Folerne vilde. Her hedder det: Denne ældgamle *Græske* Kirke-Levning anseer jeg for en Vexel-Sang ved Børnenes Confirmation og har afdelt den derefter. Det er ingen konfirmationssang, men det er Klemens af Aleksandrias hymne til frelseren fra slutningen af 3. bog i hans *Paidagogós* fra omkring år 200.

Denne græske tekst har allerede dr. A. G. Rudelbach påvist som forlæg for Grundtvigs oversættelse (Om Psalme-Litteraturen og Psalmebogs-Sagen, 1858, side 28, note 58). Det er rimeligvis også en af de første, Grundtvig har oversat, og han kan naturligvis have fundet den i selve Klemens' værk, men dog snarere i en samling som Rambachs Anthologi fra 1817, hvor netop dette afsnit gengives.

Det er påfaldende, at Rudelbach, som ellers var godt inde i den græske salmelitteratur og en stor beundrer af Grundtvig, kun anfører denne ene original mellem de adskillige græske hymner, han nævner i den omtalte bog.

Og det er da også kun sparsomt, hvad senere forskere har fremført til klaring af dette spørgsmål. Skønt sagen i mange år har haft

min interesse, har jeg ikke kunnet finde andre oplysninger derom end dem, O. E. Thuner giver i sit Dansk Salme-Leksikon 1930, og det drejer sig kun om de fem salmer, der findes i vore salmebøger og tillæg. Og det er så heldigt, at Thuner har kunnet finde de græske originaler dertil i Christ et Paranikas: *Anthologia graeca carminum christianorum*.

Den første er SV 211: Med sin Alabaster-Krukke. Den er ifølge Thuner sammenstykket af to forskellige salmer, idet v. 1, 2 og 8 er digtet af Kosmas fra Jerusalem og v. 3—7 af digterinden Kassia; det første digt findes i Anthologien s. 189 og det andet s. 104, og fra Kosmas salme er det v. 24 f., der er benyttet. En sådan sammenstykning kunne Grundtvig i og for sig godt foretage. Det ser man af noten til No. 210: Samlet af *Græske Faste-Vers*. Men noget lignende antydes ikke i noten til No. 211. Her hedder det: Efter den *Græske Sang i Dimmel-Ugen*. Denne ejendommelighed skal vi senere vende tilbage til.

Den næste græske tekst, Thuner påviser, er til No. 217: Hør vor Hellig-Aftens Bøn, som Gr. har givet fodnoten: Græker-Sangen Paaske-Løverdags. Den er af Johannes fra Damaskus og findes i Anthologien s. 117.

No. 219, Herren af Søvnne opvaagned, opsprang, har i SV ingen fodnote; men den står mellem de øvrige oversættelser fra græsk i dette afsnit, og der er næppe tvivl om, at den hører med her, selv om der også er forbindelse med den 68. Davids-salme. Thuner skriver, at man må antage, at Gr. hertil har benyttet nogle græske påskevers af ukendt forfatter, f. eks. Christós anéste ek nekrón, Anthologien s. 90.

No. 220, Kom, lad os tømme et Bæger paany — i KH kun med de tre sidste vers: Brat, Herre Jesus, blandt dine du stod, er en påskesang, også af Johannes fra Damaskus, anført i Anthologien s. 201 f.

Og endelig No. 332, Sidder rolig i Jerusalem, af Kosmas fra Jerusalem, Anthologien s. 201 f.

Dermed er der påvist sikre eller sandsynlige originaler til 6 af de 37 oversættelser fra græsk, mens vi har stået uden oplysninger om det store flertal, de 31.

Det ville være et meget stort arbejde at gennemgå alt, hvad der kan findes af gamle græske digtere for at finde frem til kilderne. De forsøg, jeg tidligere har gjort, ved at fordybe mig i Det kongelige Biblioteks samlinger, har ikke ført til det ønskede resultat. Og i Grundtvigs papirer har jeg ikke fundet noget, der kunne vise vej, før jeg i salmemanuskrifterne i fasc. 380 fandt et udkast til No. 200,

hvor Grundtvig på en ledig bagside havde opført en række græske salmelinjer, ialt 21, som øjensynligt var førstelinjer af en række salmer, Grundtvig havde fundet frem for at oversætte dem. Desværre viste det sig, at kun een af dem passede med førstelinjen til en oversættelse, og den har et kryds i fortegnelsen: Deúte póma píomen kainón = Kom, lad os tømme et Bæger paany.

Det er almindeligt, at Grundtvig ved sine oversættelser er ret tro i gengivelsen af begyndelseslinjen, mens han godt i salmens videre forløb kan fjerne sig langt fra sit forlæg. Og der er flere af disse begyndelseslinjer, som giver et anslag, man ellers kunne vente, at Grundtvig måtte føle sig tiltalt af: Livets hav — Det, som styrker mit sind — Jeg råbte af hele mit hjerte — Ingen er hellig som Herren — Som skabningens førstegrøde — Forbarm dig over mig, Frelser! — Som havets vande —.

Det tyder på stort mådehold fra Grundtvigs side, at han har kunnet modstå sådanne fristende anslag, og det tyder tillige på et omfattende arbejde med stoffet, når han har fundet 21 frem for kun at oversætte den ene af dem.

Denne række førstelinjer førte min tanke hen på den nærliggende mulighed, at Grundtvig havde for sig en ret stor samling at gøre udvalgt af, og noterne i SV tyder på, at det har været en græsk salmebog og ikke en literær samling, han har søgt til; og det stemmer da også godt med hans hele kirkelige indstilling og hans særlige formål med disse oversættelser: at samle den levende salmesang fra alle egne af kristenheden: forsamles, alle tungemål, i takkesangens offerskål!

Det viste sig imidlertid at være vanskeligere at få fat på en græsk salmebog, end man skulle tro. Det lykkedes mig først ved velvillig hjælp fra Universitetsbiblioteket i Lund at få en sending derfra på 15 digre bind (vægt 15 kg!), og senere har jeg på Det kongelige Bibliotek i København fundet de samme bøger, formentlig de eksemplarer, Gr. har benyttet ved sit forstudium. Der findes sikkert ikke nogen mindre samling, som indeholder alle forlæggene til Grundtvigs oversættelser, men her findes i hvert fald de fleste spredt i disse 15 bind.

Det kunne være fristende at fordybe sig i hele spørgsmålet om den græske gudstjeneste og især salmesangens stilling ved denne; men jeg må her nøjes med nogle oplysninger, som er nødvendige for at forstå baggrunden for oversættelsesarbejdet.

Den græsk-katolske kirke er som den romersk-katolske en hierarkisk klerikal, der bygger på præsteskabet, mens menigheden forholder sig mere passiv ved gudstjenesten end i de protestantiske kirker.

Τῆ βίῃ τὴν θαλασσοῦν
στειρωθῆντα μετ' οὐκ ἔστιν
βυθῶ ἀμάρτηματων
συνεχομαι σωτῆρ
Ὁ ζερεῶσαθ ἐν τῇ χειρὶ σου
Λογὲ Θεοῦ
Συνεχομενον δεξιᾷ με
στερεωσον Κυριε
Ἐβηθα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου
οὐκ ἔστιν ἅγιος, ὡς ὁ Κυριος
Προσπεραθ τῆς φύσεως
οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς σὺ
εὐφραίνεται ἐπὶ σοὶ
Θεῶ σου μετὰ φωνῆς
τῆν θειῶν ταυτῆν καὶ παντίμου
δευτερομνηπιωμεν κρινον +
στερεωσον ἡμᾶς
ἰλασθετι μοι σωτῆρ
Συ εἰ το ζερεωμα
τῶ ἀνω ζήτων
τῆ ὑπερμαχῶ ἔσρατηγῶ
στειρα ψαχῆ καὶ ἀγορη
Ποῦ ἀδατὰ θαλασσοῦ

Blad i Grundtvigs håndskrift med fortegnelse over græske salmer, hvoraf han dog kun oversatte een (+).

Ἰσοπαροῦν ἀψαλασμοῦ. ἡχος, α.

Π ἑλίδου σφραγισθέντος, ὑπὸ τῶν ἰου-
δαίων, καὶ γρατιωτῶν, φυλασσόντων τὸ
ἀχραντὸν σου σῶμα. ἀψέως τριήμερος
σωτήρ, δωρούμενος τῷ κόσμῳ τὴν ζωὴν.
διὰ τὴν τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων, ἐβόων-
σοι ζωοδότα, δόξα τῇ ἀψαλάσει χειρὸς,
δόξα τῇ βαπτεῖσσι, δόξα τῇ οἰκονομίᾳ σου,
μόνε φιλαμῆρωπε ~

Π ἔγβαρον ἡ φθεγμαμένη σοὶ παρθένε τὸ
χαῖρε. σὺ τῇ φωνῇ ἐσαρκῆτο ὁ ἴδιος
θεσπότης. ἐν σοὶ τῇ ἁγίᾳ κιβωτῷ ὡς ἐφῆ
ὁ δίκαιος δᾶδ. ἐδείχθη πλατυτέρα τῶν
ἁγίων βαρῶν σου ἡ κτίσις σου. δόξα τῇ ἐνο-
κήσαστι ἐν σοὶ δόξα τῷ προελθόντι ἐκ σοῦ.
δόξα τῷ ἐλάθρῳ σου ἡμᾶς διὰ τῆς το-
κῆς σου ~ Ἰα αὐτὰ, καὶ εἰς τοῦ θεοῦ κα-
τὰ τὴν λοιπὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς. εἰς
τὸ μεσομνητικὸν κατὰ τὴν αἰτίαν,
καὶ ζωαρχικῶν τελετῶν. ἐν ἀκροατικῇ.
Μία σε μέλω τὴν τριήμερον φύσιν.
Ποίημα μετὰ τῶν ἁγίων. Ὡδὴ, α. ἡχος, α.
Σὺ ἡ φεραμένη χροὸς δεξιά.

Udsnit af den græske gudstjenestebog Parakletike
med originalen til SV I 111.

Der bliver således kun ringe plads for menighedssangen, men hovedparten af gudstjenesten er en messe, der forrettes af præsten under medvirken af en degn — diakon — og eventuelt et kor. De nævnte bøger er da også beregnet til præsternes brug, og når de er så omfangsrige, skyldes det ikke, at den græske salmesang er så langt rigere og mere omfattende end vor, men at præsterne forudsættes at være så ubehjælpomme, at de ikke kan slå op i en salmebog og finde de fornødne tekster, og så uoplyste, at de ikke selv kan sætte en gudstjeneste sammen. Her er det altsammen lagt til rette for hver eneste festdag, ja, for hver dag i hele året, så præsten blot skal følge bogen med dens vekslende skriftlæsning og sang. De samme salmer kommer da igen mangfoldige gange i disse bøger, om end i ret skiftende former. Det er ikke som hos os, at en salme er den samme, ligegyldigt hvilken søndag den synges.

Hovedparten af salmesangen er den kanon, der hører til dagen. Den består igen normalt af 9 oder, hvoraf dog ofte en, undertiden flere kan udelades. Og disse ni oder har igen hver sit særpræg, mens de ikke er så forskellige fra de tilsvarende oder på andre festdage. Det er nemlig sådan, at der er en bestemt bibelsk tilknytning for hver ode, de har deres prototype i en bibelsk sang, de 8 første fra GT og kun den niende fra NT.

GT er i det hele taget mere benyttet i den græske kirke end hos os, der er langt flere læsestykker derfra end fra NT, mens vi kun har ganske få, og det er både fra de historiske dele, især fra 1. mosebog, fra Davids-salmerne og fra alle profeterne.

Ingen af oderne er dog tilknyttet Davids-salmerne, men det er andre sange, delvis upågtede i vor kirkes salmeforråd.

1. ode skal altid være i tilknytning til Moses første sang, Exodus 15, 1—9, om Israels underfulde frelse fra Faraos krigere ved overgangen over Det røde hav.

2. ode bygges på Moses anden sang, hans afskedskvad Deuteronomium 32, 1—42, hvor folket revses og advares, mens Guds magt og godhed lovprises. Den går igen på latin: *Audite coeli*, og på gl. dansk: *Giver agt derpaa, I himle!*

3. ode er Hannahs sang fra 1. Sam. 2, 1—10, en lovsang, da hun havde bragt sin søn Samuel til templet for at overgive ham til Herren.

4. ode er profeten Habakkuks sang fra Hab. 3 om Herrens magt og væld, åbenbaret i naturen og i folkets historie.

5. ode er profeten Jesajas sang, Jes. 26, 1—6, om Guds styrke til værn for Israel.

6. ode er profeten Jonas' sang, Jon. 2, 3—10, da havdyret havde

kastet ham på land og han takker Gud for frelsen, skønt han havde været ulydig mod ham.

7. ode er »de tre drenges sang«, de tre mænd i den gloende ovn, som omtales i det apokryfe tillæg til Dan. 3.

8. ode er en videre udbygning af samme emne, som derved kommer til at spille en uforholdsmæssig stor rolle i den græske sang, og endelig

9. ode er Marias og Sakarias' lovsange fra Lukas 1, magnificat, Min sjæl ophøjer Herren, og benedictus: Lovet være Herren!

Som man vil se, er flere af disse emner temmelig langt fra den danske salmetradition, Habakkuk og Jonas og »hoi paides en kamino«, de tre mænd i den gloende ovn, kender vi såre lidet til, især de sidstes apokryfe sang.

På grund af disse faste temaer er der en del vers, der går igen i mange forskellige kanons, og tillige bliver der mange odes, som ligner hinanden i temmelig høj grad, så det undertiden kan være svært at sige, om det er den ene eller den anden, Gr. har haft for sig.

Dertil kommer så, at en ode ikke er lige fast i alle sine led. Den består nemlig af flere led, hvoraf »ho heirmos« er det sikreste, det indeholder gerne ledemotivet, hvad enten det står først eller sidst i oden. De andre vers i oden kan så have en mere løs tilknytning til grundtemaet, eller de kan have tilknytning til festdagens særlige budskab eller være endda mere fri.

En del af Grundtvigs oversættelser er hentet fra sådanne odes, selv om de ikke har klart præg af de nævnte prototyper. Der vil dog ofte være hentydninger til GTlige fortællinger i dem. Men der er også andre sange ved den græske gudstjeneste. Der er gerne en antifon, en Davidssalme med et tildigtet omkvæd; ved en nadvergudstjeneste er der tre sådanne antifoner. Der er et kontarion, en kort salme over dagens evangelium, der er velsignelsessalmer, så det kan blive en righoldig og temmelig afvekslende sang, der kommer til at lyde.

Den største af de omtalte gudstjenestebøger hedder Triodion — tresang — og er meget gammel. Den er udarbejdet i 8. århundrede af Theodoros og Joseph Studites, Andreas Kreter, Kosmas fra Jerusalem og fl. Også de to andre store samlinger Pentekostarion og Paraklétikon er meget gamle. Sproget er middelaldergræsk, bysantinsk, for bibelstykkernes vedkommende ældre, nytestamentlig græsk, så det må virke meget gammeldags eller endog ganske uforståeligt for grækere af idag, da det nygræske jo er meget anderledes.

Til hverdagsgudstjenesterne med deres helgenihukommelse findes teksterne i Menaion, hvor der er et bind til hver måned, tildels

med de samme oder og sange som i de tre førstnævnte samlinger, dels også en række andre sange, som har mindre interesse.

I denne brogede mangfoldighed søgte jeg først efter de salmer, hvis begyndelseslinjer Grundtvig har skrevet ned på græsk. Der var de sikreste holdepunkter, og det var lettest at gå til. Og det lykkedes ved en gennemgang af stoffet at finde dem alle 21, nogle af dem endda på adskillige steder i bøgerne.

Dernæst har jeg fundet 25 originaler til oversættelserne, 1 kender vi andetsteds fra, så der er endnu 11 tilbage af de 37. Disse 11 har jeg ikke fundet endnu; men jeg venter, at de alle kan findes i de her nævnte bøger; det er blot et spørgsmål om arbejde, men ganske vist et omfattende og anspændende arbejde.

De foreliggende originaltekster udgør da også et tilstrækkeligt grundlag for en vurdering af den græske salmesangs indslag i den danske gennem Grundtvigs oversættelser.

Først må det nu fremhæves, at der hidtil kun er 5 af disse, som er blevet optaget i vore salmebøger og tillæg, og ingen af de fem er meget sunget, så alene af den grund er påvirkningen ringe. Men selv om man vil tage Grundtvigs salmedigtning som helhed for at se, hvilken indflydelse det græske har haft der, så vil man ikke finde så overvældende meget.

Det kommer for det første af, at det slet ikke var Grundtvigs hensigt at finde det mærkværdige og særprægede frem, men netop det fælles for alle kristne, så der ikke i SV og menighedssangen, som det skulle tjene, kom skurrende og fremmede toner. Derfor kommer den 7. og 8. ode slet ikke med, det apokryfe stykke om de tre mænds sang i den gloende ovn ville være nyt og fremmed i dansk kirkeliv, selv om der er gode og kønne vers også i disse oder. De ville ikke have den fornødne baggrund i den danske menigheds bibelkundskab.

For det andet er Grundtvig en så selvstændig og stærk ånd, at det græske under hans behandling må omsmeltes og i temmelig høj grad får præg af Grundtvig, ligesom hans øvrige oversættelser og bearbejdelser. Heller ikke det græske sangsystem overføres i gengivelserne, odens forskellige dele er ikke holdt ude fra hinanden, og Gr. har ikke forsøgt at gengive en hel kanon, endsige en hel gudstjenestes sangrække.

Men en del af oversættelserne har dog bevaret noget af det oprindelige præg. Således er 11 af de 37 gengivet ustrofisk eller med een strofe, oftest ret lang og særpræget, så de må have hver sin særlige melodi, hvis de skal ind i dansk kirkesang, og alene det vil nok holde dem ude. Næsten hele den græske kirkesang er tilpasset efter 8 melodier, men sangen er ikke så stereotyp som hos os. Og

derudover har et mindre antal sange deres særlige melodi. Sådanne særlige salmer kan da præsten læse op ved gudstjenesten, da man ikke vil forlange, at han skal lære mere end 8 melodier!

Vi kan se et eksempel på en sådan ustrofisk sang i SV 111, der ifølge fodnoten er »Efter *Gammel-Græske Paaske-Vers*«. Trods denne ret svævende note er den en næsten korrekt gengivelse af et vers, der findes i Parakletikon. Der kaldes det et Apolytikon eller Anastásimon, en slutsalme eller udgangsbøn. Det lyder i ordret oversættelse sådan:

Skønt stenen var blevet besejlet af jøderne og soldater bevogtede dit uforkrænkelige legeme, så opstod du på tredjedagen, Frelser! og skænkede derved verden livet. Derfor råber himlens magter til dig, du livgivende: Ære være din opstandelse, Kristus! Ære være dit kongerige, ære være din husholdning, du eneste menneskeven!

Grundtvigs rimede gengivelse lyder:

Trods den besejlede Steen,
Trods alle Spyde og Skjolde,
Hvormed de Kæmper saa bolde
Vogted den Helliges Been,
Christus opstod af sin Grav,
Dødninger Livet Han gav,
Derfor de Himmelske alle
Ham den *Livsalige* kalde;
Saa gjør hver Menneske-Tunge,
Alle med Glæden vi sjunge:
Jesus! mod Døden vort Skjold!
Ære fra Old og til Old
Med din Opstandelse bold!
Ære, vi sjunge tillige,
Menneske-Ven! med dit Rige!

Efter indholdet er det en doxologi, et lovprisningsvers, som vi også kender det fra den latinske og reformatoriske salmedigtning. Det hændte undertiden, at man hæftede en doxologi på en gammel salme for at give den en mere festlig afslutning. Af enkeltheder kan især nævnes betegnelsen Menneske-Ven, Filanthropos, om Jesus. Det bruges ofte i de græske salmer og flere gange i Grundtvigs gengivelser. Det er også bemærkelsesværdigt, at Gr. kalder det Paaske-Vers. Det handler jo om Jesu opstandelse, men er i det græske ikke anbragt under det meget omfattende afsnit af salmer i påsketiden. Det er beregnet til en mere almindelig søndag. Men påskeevangeliet er så overvældende stærkt og mangfoldigt udtrykt i den græske kirke, at der bliver en påskesalme eller i hvert fald et påskevers, et Anastasimon, som dette også kaldes, til næsten hver eneste helligdag.

Selv i fastetiden er det sådan, at lyset fra opstandelsen stadig gennembyder lidelsens og korsfæstelsens mørke. Et betegnende eksempel er No. 210, som er »Samlet af Græske Faste-Vers«:

Troende Sjæle!
 Kom, lad os dvæle
 Fromt ved Forsonerens Lidelses-Minde,
 Trøsten at finde!
 Ei vil vi Pinen og Døden begræde,
 Som os har skiænket det salige Haab,
 Men vi vil ære vor Frelser og kvæde:
 Tak for den dybe, den hellige Daab,
 Hvor vi korsfæstes og døe og begraves
 Med Dig, for af Dig med Liv at begaves,
 Du, som opstod fra de Døde igien!
 Menneske-Ven!
 Vi som vor Gud og vor Herre Dig ære,
 For af Medlidenhed
 Døden Du leed,
 Vil os af Syndefalds-Døden oplive,
 Himmerig give,
 Døde for os, saa vi leve med Dig!

Her er ikke blot opstandelsen gjort til det overordnede, men både korsfæstelsen og opstandelsen er sat i forbindelse med vor dåb, som et »afbillede« deraf. Også her møder vi udtrykket »Menneske-Ven« om Jesus, og vi får et godt indtryk af den rolige og glade stemning, som er fremherskende i de græske salmer, og som sikkert har gjort dem tiltrækkende for Gr.

Et andet træk, som må have tiltalt ham, er den hyppige omtale af kvinderne. Det er ikke blot jomfru Maria — blandt grækerne genstand for en særlig hyldest — men også vor moder Eva og fremfor alle »de myrrabærende kvinder«, de tre, der gik til graven påskemorgen, men også synderinden i farisæerhuset, som bragte ham myrra i en alabastkrukke og forud salvede hans legeme til begravelsen. Det blev salmen om denne sidste, der gik over i dansk salmesang som det mest særprægede fra den græske.

I No. 211 Med sin Alabaster-Krukke — har Gr. ikke blot behandlet et evangelium, vi ellers ingen salmer havde om, men også mesterligt gengivet den ånd og følelse, som er over de græske salmer til denne søndag. Når salmen i fodnoten kaldes: *den græske sang* i dimmelugen, så kan det måske synes betænkeligt at hævde, at han har sammenstykket den af to sange med hver sin forfatter. Der er dog tydelig forbindelse med både »den 9. ode på den fjerde dag i den hellige og store uge« og med et idiómelon, et digt med egen melodi, som står lidt senere til samme dag.

I den 9. ode gengiver Kosmas fra Jerusalem kort den bibelske fortælling om kvinden med den kostbare salve, og hvert vers får derudover et kort omkvæd, som Gr. ikke gengiver: »Alle Herrens gerninger skal besynge Herren og højt ophøje ham i alle evighederne!« Det andet digt er af en anden forfatter, benævnes i Triodiet: Poïema Kassianes Monaches = Et digt af en nonne Kassia. Det er ustrofisk, af en helt anden støbning end oden, men med samme tankeindhold og grundstemning. Men det er dog ikke sådan, at Grundtvigs gengivelse er en simpel sammenstykning af de to. Det ville ikke give nogen harmonisk helhed. Men Gr. har læst de to digte og sikkert alle sangene til den pågældende dag, hele »sangen« om synderinden og nardussalven, og så er det i hans sind smeltet sammen til en enhed, også blevet eet med, hvad han selv tænkte om den sag, og deraf er salmen fremgået, en af de skønneste salmer om anger og tilgivelse.

En enstående plads i vor salmebog har også påskelørdagssalmen. Denne »Herrens hviledag« er jo ikke helligdag hos os; men under påvirkning udefra er der i de senere år ved at blive indført en andagt, undertiden på kirkegården og med lys tændt på gravene.

Til en romantisk dødekult egner salmen sig nu ikke; men hvis man påskelørdag vil knytte forbindelsen mellem langfredag og påskemorgen, mellem korset og opstandelsen, da er den på sin plads.

Hør vor Hellig-Aftens Bøn — SV 217 — er skrevet af Johannes fra Damaskus, og den er helt gennemtrængt af den glade forventning om påskemorgen, om livets sejr over døden; og denne forventning udspringer af troen på syndernes forladelse. Thi ligesom synden føder død, sådan vil nåden skabe liv, eller som Luther udtrykker det: Hvor syndernes forladelse er, der er liv og salighed.

Hør du os i Paaske-Kveld!
Eftergiv os al vor Giæld;
Saa opstandne fra de Døde,
Glad vor Mester vi kan møde!

Den egentlige påskesang herfra må dog blive No. 219: Herren af Søvne opvaagnet, opsprang. Den er et væsentlig stykke af den græske påskemesse, og her har Gr. fundet en ypperlig sammensmeltning af det fremmedartede i det græske med vor hjemlige folkesang. Den græske indledes med påskeråbet: »Kristus opstod fra de døde! Ved døden blev døden trådt under fod, og de i gravene fik liv til givende!« Det synges tre gange af præsten og tre gange af koret, før den egentlige salme, som er den 68. Davids-salme, afsynges. Og derefter gentages indledningen een gang til afslutning. Gr. gør det i stedet til et omkvæd, som vore gamle folkeviser har det, og derved får det en

lignende stærk plads. Det kommer endda to gange i første vers og en gang i hvert af de følgende fem, så det kommer til at lyde syv gange ligesom i den græske.

Den sønderjyske salmebog har et udsnit af denne salme, v. 2, 5 og 6; ved forkortelsen har man dels fortonet den stærke komposition, dels fået samme begyndelse på denne som på den kendte søndags-salme: Denne er dagen, som Herren har gjort. Begge dele er uheldigt, og det er en stor vinding, at den nu kommer i den nye salmebog i hele sin styrke. Der skal dog nok være nogle stivbenede kirkefolk, som vil føle sig brøstholdne over, at Herren *opsprang*, og over at menigheden skal *danse* for Herren. Men det er jo lignende friske og djærve udtryk, vi møder i den gamle angelsaksiske og undertiden i den lutherske salme, som nødigt skulle blive fremmed for nordiske kristne.

Desværre lykkedes det den kirkelige anstændighedsfølelse at hindre optagelsen af den næste opstandeshymne i sin helhed, No. 220: Kom, lad os tømme et bæger påny! Her må den nye salmebog som den gamle nøjes med de sidste tre vers, især fordi man var betænkelig ved første linie. Også folk, som slet ikke selv går af vejen for et godt bæger og ingenlunde regner det for en synd at drikke et glas vin, de har af hensyn til deres skrøbelige medmennesker anset det for uforsvarligt, at vi skulle synge om at drikke et bæger af salighedskilden! Der blev stillet forslag om en ændring til et mere kirke- ligt sprog: Kom, lad os drikke af kalken den ny — men det kunne altså ikke gøre det.

Så var man vel også bange for, at folk ikke skulle forstå hentydningen til underet i ørkenen, da Moses slog vand af klippen med sin stav, som næste linje hentyder til: Ej af det væld, der udsprang under staven. Men det kunne vel klares med en henvisning til 2. Mos. 17,6.

Og jeg finder det beklageligt, at vi må nøjes med de tre sidste vers og går glip af de indholdsrige tre første; især det tredje vers har noget at sige, som ikke siges andre steder i vor salmebog:

Christus, vor Frelser, som Gud saa og Mand!
 Med dig korsfæstet, begravet forleden,
 Skal vi opstaae, og som Lys alt hernelen
 Skinne med Dig i de Levendes Land,
 Du for vort Hjerte er Klippen og Styrken!

Det forkyndes så sjældent, at vi skal blive korsfæstede med Kristus, for allerede hernelen at opstå med ham, sådan som det i dåben udtrykkes ved forsagelsens og troens ord. Og det siges ikke

andetsteds så tydeligt, at de levendes land ikke blot findes efter døden, men at vi ved troen lever i det her.

Tilslut vil jeg gerne ud af den store samling nævne en enkelt mere, som også kommer med i den nye salmebog, No. 332: Sidder rolig i Jerusalem. Den er skrevet af Kosmas fra Jerusalem, og den indeholder netop den tanke om en genforening af alle de delte tungemål og folkeslag, som Gr. i sin egen pinsesalme ser hen til og med sit SV vil bidrage til. Betegnende er også her tilknytningen til den GT-lige fortælling om sprogforvirringen ved Babel: Tungerne, som før Du maatte dele, For sin Vei fordærvede det Hele! Det er 1. Mos. 11, der også var i tankerne hos Kosmas. Men det var trosforskellene, han særlig ønskede fjernet. Og det får sin særlige udformning hos Gr., som nok ville have chokeret den gode Kosmas, om han havde hørt den. Gr. ønsker nemlig enheden opnået ved, at den græske kirke opgiver sin særegne trobekendelse og slutter sig til den gamle, apostolske, som den romersk-katolske kirke har fælles med de protestantiske kirkeafdelinger:

Skab et apostolisk Tungemaal,
 Glødende af Guddoms-Ordet,
 Blødt som Olie og hårdt som Staal,
 Hjerteligt, med Kraft omgjordet,
 Saa forstumme maa de tomme Triller,
 Tonesatte efter Hedning-Griller,
 Ved vort Chors Halleluja!

Det er det nikænokonstantinopolitanske symbol, der er tomme triller, og tilmed tonesat efter hedenske griller.

Grundtvig viser i denne slutstrofe, at han ikke blot kan tage den græske kirkes hjertelige toner, det oliebløde, og gøre dem til sine egne, men at han også har det nordiske stål i behold, sin gamle polemiske tone, som igen udspringer af hans faste stade på kirkens gamle klippegrund, på troens ord, som Gud selv har givet os i vor dåb netop for at gøre os faste i striden mod synd og død.